

URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE PRED
EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

službene stranice - www.vlada.hr/ured-zastupnika

**PRAVO NA DOM
U PRAKSI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA
PROTIV HRVATSKE**

**(Test razmjernosti
u parnicama za iseljenje neovlaštenih stanara)**

Zagreb, svibanj 2014.

Republika Hrvatska ratificirala je **Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda dana 5. studenog 1997.g.**¹

Od toga dana navedeni međunarodni ugovor **dio je unutarnjeg pravnog poretka** Republike Hrvatske i po pravnoj je snazi iznad hrvatskih zakona. Nakon ratifikacije, sva su državna tijela Republike Hrvatske obvezna Konvenciju izravno primjenjivati u svome radu. To se pravilo odnosi jednako i na domaće sudove koji, iako su u svome radu neovisni, odluke donose na temelju Ustava, međunarodnih ugovora, zakona i drugih važećih izvora prava.

Prema tome, domaći sudovi obvezni su prvi pružiti zaštitu konvencijskim pravima pojedinaca. U slučaju kada takva zaštita pred domaćim tijelima izostane, zaštitu povrijeđenim pravima pružit će **Europski sud za ljudska prava**.

Među najvažnijim pravima zajamčenim Konvencijom, posebno mjesto zauzima pravo na poštivanje osobnog i obiteljskog života (čl. 8. Konvencije).

Članak 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života

1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog i obiteljskog života, **doma** i dopisivanja.
2. Javna vlast se neće **miješati** u ostvarivanje tog prava, **osim** u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Ova odredba domaćim tijelima nameće obveze materijalne i procesne naravi – domaća tijela prije svega moraju poštivati dom pojedinca. Međutim, domaća tijela moraju svakom pojedincu pružiti zaštitu u situacijama kada je to potrebno.

Preduvjet ispunjenja ovih obveza jest dobro poznavanje značenja pojmova iz čl. 8. Konvencije, te opsega prava na dom kako je definiran kroz praksu Europskog suda.

¹ „Narodne Novine“ br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10. U prijevodima teksta često se koristi i naziv Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

DOM čine prostrije s kojima je pojedinac ostvario dovoljno jaku, stvarnu i trajnu (kontinuiranu) povezanost, bez obzira na to da li ih nastanjuje zakonito ili bez ovlaštenja ([Bjedov protiv Hrvatske](#), § 57).

Dom nije ograničen na prostorije koje su u zakonitom posjedu i koje su zakonito nastanjene ([Orlić protiv Hrvatske](#), § 53).

Ne mora se raditi o stanu ili kući – dom može, primjerice, biti i kamp kućica ili dr. prostor ako ga pojedinac opravdano smatra svojim domom i koristi ga kao dom.

Zaštitu temeljem čl. 8. uživaju i poslovne prostorije ([Zahi protiv Hrvatske](#), § 54).

Dom je činjenični, a ne pravni pojam i ne ovisi o definicijama danim u domaćem pravu ([Paulić protiv Hrvatske](#)).

MIJEŠANJE jest svaki čin državne vlasti kojim se pravo na dom ograničava ili oduzima, ali i propust države da zaštiti prava pojedinca od miješanja trećih osoba.

Primjerice, značenje miješanja ima i presuda za iseljenje, čak i kada još nije izvršena ([Ćosić protiv Hrvatske](#), § 18, [Bjedov protiv Hrvatske](#) § 62); te čak i onda kada je stanar dobrovoljno iselio prije provedbe ovrhe ([Brezec protiv Hrvatske](#), § 40); pretraga prostorija također predstavlja miješanje, kao i prekomjerna buka i druge imisije.

Miješanje je u načelu zabranjeno. Međutim, ako su ispunjene određene pretpostavke, miješanje neće predstavljati povredu Konvencije.

IZNIMKE OD ZABRANE MIJEŠANJA

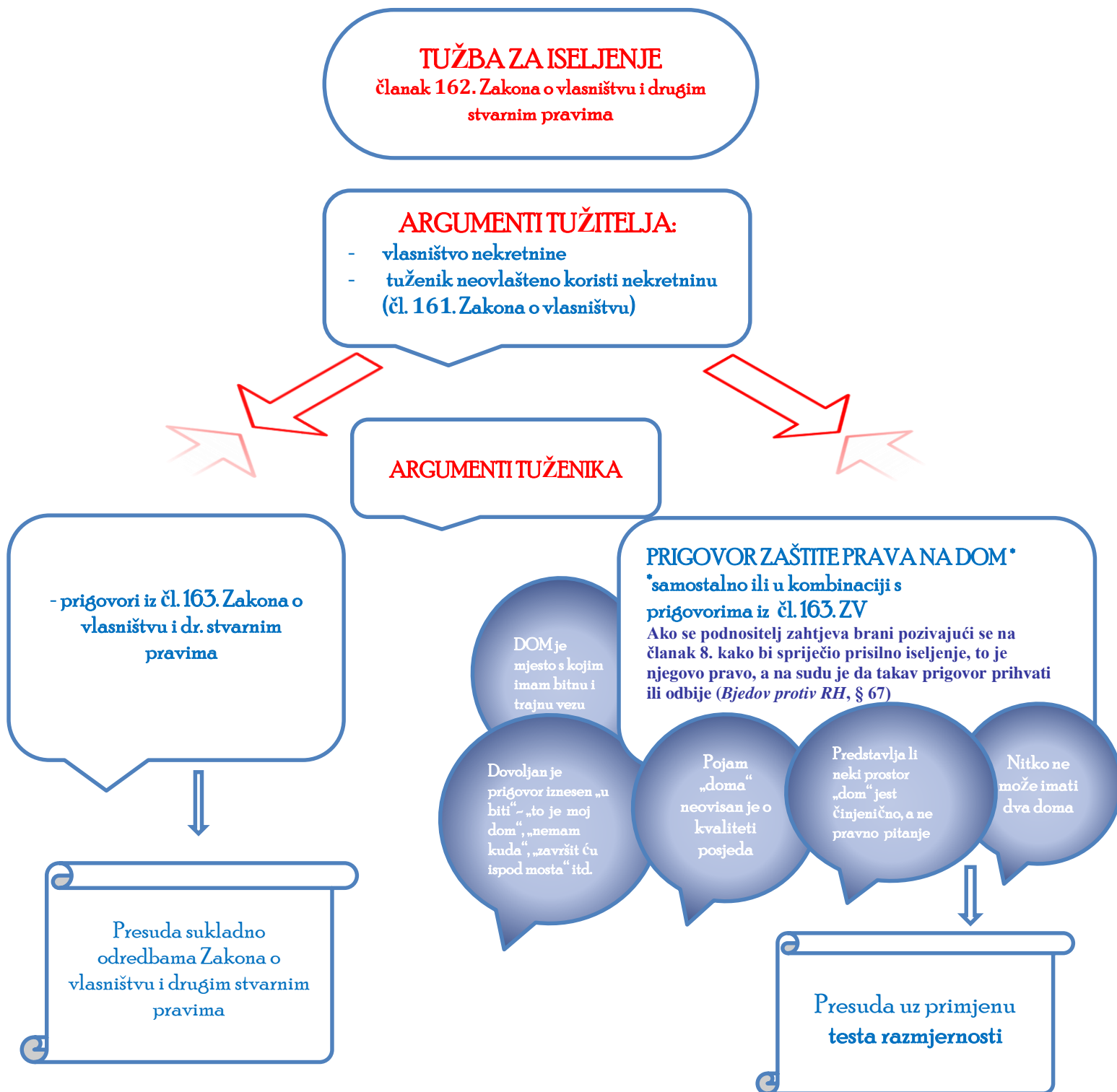
propisane su čl. 8. st. 2. Konvencije. Može li neka od propisanih iznimki opravdati miješanje prosuđuje se primjenom testa razmjernosti (v. dolje) na okolnosti konkretnog slučaja (primjerice, zakonita pretraga stana ili poslovnih prostorija; pa tako i iseljenje neovlaštenog korisnika koje se može opravdati stvarnim razlozima predstavlja dopušteno miješanje u pravo na poštivanje osobnog i obiteljskog života).

Dosadašnje odluke Europskog suda u predmetima iseljenja neovlaštenih korisnika odnose se isključivo na slučajeve kada je iseljenje neovlaštenih posjednika tražila država ili jedinice lokalne vlasti ([Škrtić protiv](#)

[Hrvatske](#); [McCann protiv UK](#)). Isto se odnosi i na trgovačka društva u vlasništvu države, jer se ona u konvencijskom smislu smatraju državom.

TIJEK POSTUPKA

ŠTO JE TO TEST RAZMJERNOSTI I KAKO SE PROVODI?

Cilj testa razmjernosti jest dobiti odgovor na pitanje da li je u konkretnom slučaju došlo do povrede prava zajamčenog čl. 8. Konvencije. Konkretno, u parnicama za iseljenje test razmjernosti zapravo odgovara na pitanje:

Da li bi nalog za iseljenje neovlaštenog korisnika predstavljao neopravdano miješanje u njegovo pravo na dom?

Test razmjernosti provodi se pomoću **tri eliminacijska pitanja** – negativan odgovor na bilo koje pitanje znači da je iseljenje protivno Konvenciji, odnosno neopravdano.

1. JE LI MIJEŠANJE UTEMELJENO NA ZAKONU?

DA

Čin miješanja mora proizlaziti iz odredaba bilo kojeg propisa koji je sukladan s načelom vladavine prava, dostupan svima (objavljen) i čiji su učinci predvidivi za sve (npr. odredbe čl. 162. Zakona o vlasništvu, čl. 99. st. 1. Zakona o stambenim odnosima).

→ **PRELAZAK NA 2. PITANJE**

NE
=
POVREDA ČL. 8.

2. JE LI MIJEŠANJE USMJERENO NA POSTIZANJE „LEGITIMNOG CILJA“?

DA

Postoji neki od razloga navedenih u čl. 8. st. 2.

(npr. zaštita prava trećih i zadovoljenje stambenih potreba građana - Primjerice: *Gustovarac protiv RH*, § 34; *Brezec protiv RH*, § 43; *Bjedov protiv RH*, § 63.)

→ **PRELAZAK NA 3.**

NE
=
POVREDA ČL. 8.

3. JE LI MIJEŠANJE BILO NUŽNO U DEMOKRATSKOM DRUŠTVU?

DA

Miješanje je nužno:

- ako se isti opravdani cilj (v. pitanje 2.) ne može postići primjenom blaže mjere
- ako postoji „neodgodiva društvena potreba“
- ako je miješanje **razmjerno** toj potrebi (domaći sud uživa **slobodu procjene**, koja mora biti izražena u obrazloženju odluke)

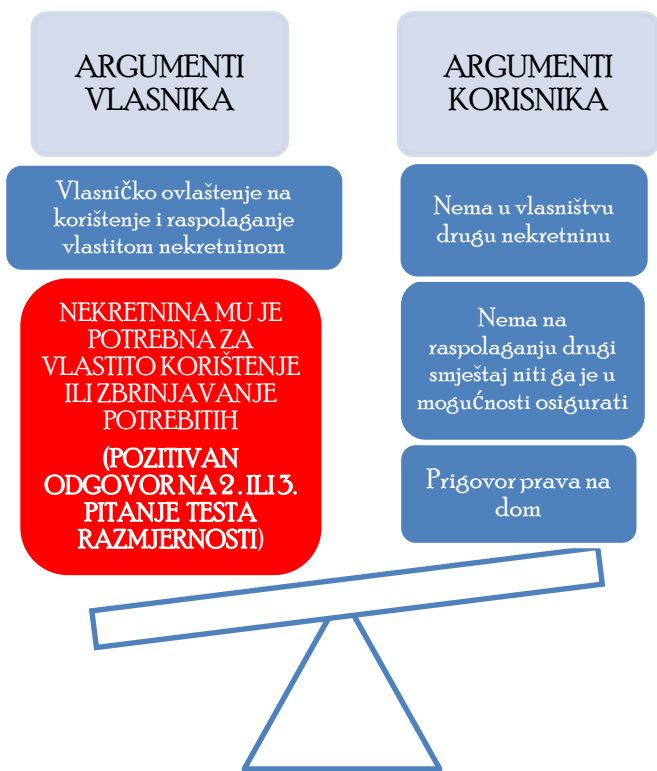
npr. *Gustovarac protiv Hrvatske*, § 37-40: kad je posjed stana utemeljen na kaznenom djelu treće osobe za koje su podnositelji znali, tada je njihovo iseljenje razmjerno

NE
=
POVREDA ČL. 8.

MOGUĆI ISHODI TESTA RAZMJERNOSTI U PARNICAMA ZA ISELJENJE:

Na temelju odgovora na gore postavljena pitanja, zaključci suda mogu biti sljedeći:

1. JAVNI INTERES JAČI OD PRIVATNOG:

DOSUĐUJUĆA PRESUDA

2. PRIVATNI INTERES JAČI OD JAVNOG:

ODBIJAJUĆA PRESUDA

OSNOVNI ZAKLJUČCI EUROPSKOG SUDA O PITANJU OPRAVDANOSTI ISELJENJA:

Bjedov protiv Hrvatske, § 66

"Svakoj osobi kojoj prijete rizik od miješanja u njezino pravo na dom, načelno trebalo biti omogućeno da nezavisni sud ocijeni razmjernost i razumnost mjere s obzirom na mjerodavna načela sadržana u članku 8. Konvencije, neovisno o tome što ta osoba nema, temeljem domaćeg prava, pravo stanovati u stanu".

Orlić protiv Hrvatske, § 69

"U okolnostima u kojima nacionalne vlasti, u svojim odlukama kojima je naloženo i potvrđeno iseljenje podnositelja zahtjeva nisu dale nikakvo objašnjenje ni iznijele nikakve tvrdnje koje bi pokazale da je iseljenje podnositelja zahtjeva bilo nužno, legitiman interes države za kontrolom svoje imovine dolazi iza prava podnositelja zahtjeva na poštovanje njegovog doma."

Ćosić protiv Hrvatske, § 22

„...gubitak doma najekstremniji [je] oblik miješanja u pravo na poštovanje doma. Svaka osoba izložena riziku miješanja takve važnosti treba u načelu imati priliku da razmjernost i razumnost mjere bude utvrđena od strane neovisnoga suda, u svjetlu mjerodavnih načela iz članka 8. Konvencije, bez obzira na to što prema domaćem pravu njegovo pravo biti u stanu treba prestati.“

Škrtić protiv Hrvatske, § 35-36

„Nacionalni su se sudovi stoga ograničili na zaključak da stanovanje podnositeljice zahtjeva nije imalo pravnog temelja, no nisu dodatno analizirali razmjernost mjere koja bi se trebala primijeniti protiv podnositeljice zahtjeva, odnosno njezino prisilno iseljenje iz stana u kojem živi od 1991. godine.

Ne ispitujući prethodno navedene tvrdnje, nacionalni sudovi podnositeljici zahtjeva nisu omogućili prikladnu postupovnu zaštitu. Postupak donošenja odluka koji je doveo do miješanja u takvim okolnostima nije bio pošten i nije omogućio dužno poštovanje interesa koji su podnositeljici zahtjeva zajamčeni člankom 8. (vidi, usporedno, *Ćosić protiv Hrvatske; Paulić protiv Hrvatske; Orlić protiv Hrvatske; i Bjedov protiv Hrvatske, sve prethodno citirano*).“